Ervaringen bij een eilandinventarisatie

Dick A. Jonkers

In de herfst van 1991 kreeg de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken van Staatsbosbeheer, beheerseenheid Gooistreek het verzoek of zij bereid was het eiland De Dode Hond in het Eemmeer op broedvogels te inventariseren.
Eilanden inventariseren is een activiteit die niet tot het standaardpakket van vogelwerkgroepen behoort. Afhankelijk van ligging, grootte, landschappelijke opbouw en mate van beheer kunnen zich diverse problemen voordoen. De ervaringen die wij met onze inventarisatie opdeden, worden in onderstaande bijdrage geschetst.

Vaarproblemen
Een van de eerste zaken waarvoor een oplossing moest worden gezocht was het vervoer naar het eiland. Roeiboten of andere vaartuigen waren in de directe omgeving niet beschikbaar. De ligplaatsen van de dichtstbijzijnde boten waren te ver van het eiland; de vaarduur zou te veel tijd in beslag gaan nemen. Een oproep in het verenigingsblad om hulp leverde geen respons op. Staatsbosbeheer was wel in het bezit van een vrij grote aluminium boot met buitenboordmotor, maar het was niet mogelijk het personeel voor het overgrote deel van de inventarisaties in te zetten. Dit werd mede veroorzaakt doordat de inventarisaties zich in de weekeinden concentreerden. Goede raad was duur, maar uiteindelijk werd besloten, dat de inventarisators zelf zouden gaan varen, waarbij Staatsbosbeheer zo mogelijk assistentie zou geven. Daarop dook het volgende probleem op: een ligplaats. De jachthavens lagen te ver van het eiland en bovendien mocht de buitenboordmotor niet aan de boot blijven zitten. Om kort te gaan, de inventarisators die een auto met een trekhaak bezaten, zouden voorafgaand aan de inventarisatie naar de stalling van de boot gaan om de trailer met de boot op te halen. De kunst was om inventarisators te krijgen die in het bezit waren van een trekhaak, en deze zo in te delen dat het inventarisatieseizoen kon worden overbrugd. Een behoorlijke tijd- en kilometerinvestering, want sommigen legden alleen voor het halen en brengen van de boot per keer minstens zestig kilometer af.
Eindelijk was het zover. Na de instructiebijeenkomst konden de kersverse motoristen varen, een activiteit die niet altijd lukte, want boven windkracht 6 kon niet worden gevaren. Hierdoor en door slecht weer en moeilijkheden met de verlichting van de trailer moest een aantal tochten worden afgeblazen. Een ruimere planning dan noodzakelijk is bij dergelijke inventarisaties dus aan te bevelen.

Toegankelijkheid en territoriumkartering
Het eiland zelf was een verrassing. Dat zoiets nog in ons gecultiveerde landje mogelijk was. Binnen de ringdijk was het eiland - circa 28 ha groot - in de jaren zestig opgespoten met bagger en sindsdien had men de natuur haar gang laten gaan. Een ringsloot maakte het voor de stoutmoedigen die een poging wilden wagen om de wildernis binnen te dringen tot een hachelijke onderneming. Wat wij aantroffen was een Everglade-achtige situatie met plaatselijk aangeplante bomen die verder aan hun lot waren overgelaten. Riet, Brandnetels, naar alle richtingen uitgegroeide en omgevallen spontaan opgeschoten Wilgen, bedekt met mossen en daaronder vooral vroeg in het jaar zompige delen of onderwater staande stukken en dat alles zeer moeilijk doordringbaar. In één woord: schitterend!
Hoewel het eiland een functie heeft als natuurrecreatiegebied is het voor recreanten weinig aantrekkelijk. Aan de westzijde is een ondiep baaitje, dat als vluchthaven kan dienen en aan

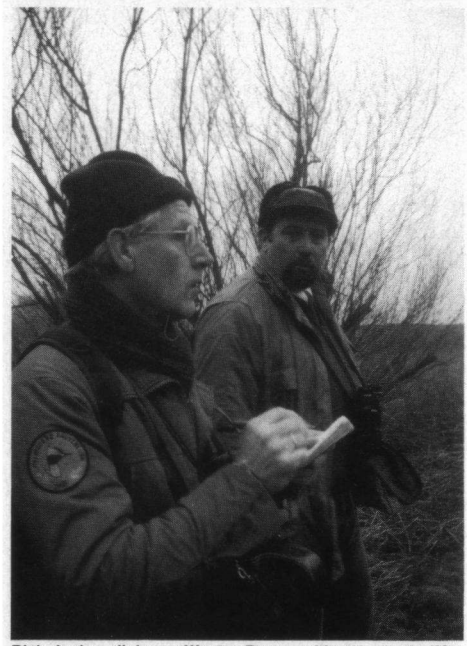

Dick Jonkers links en Wouter Bouw, schipper van de 'Mergus', op de ringdijk van het eiland De Dode Hond.
Foto naar een dia van Jaap Taapken.

de zuid- en oostzijde is een beschoeiing gemaakt, waaraan kan worden aangelegd.
Een graslandje, de ringdijk en een modderig recreatiepaadje zijn de enige recreatiemogelijkheden.
Voor territoriumkarteerders leek het eiland een ramp, want zowel aan de rand als in het binnengebied ontbraken oriëntatiemogelijkheden. Deze zijn toch op zijn minst noodzakelijk. Tijdens een exploratietocht werden eerst oversteekplaatsen over de ring- en zijsloten gemaakt en bomen ge-

merkt. Later werden nog insteekplaatsen gecreëerd. Voor een meer gedetailleerde oriëntatie werden wegenlinten aangebracht met letters en cijfers, zodat de zangposten en andere voor de inventarisatie van belang zijnde aantekeningen op de juiste plaats konden worden ingetekend. De oriëntatiepunten waren, ook vooraf op de veldkaarten, die worden gebruikt, ingetekend. Het lint is uiteraard na het broedseizoen verwijderd.

Muggen en bongo's

Vocht en regen waren zeer lastige opponenten. Bij het kruip- en sluipdoorwerk werden de inventarisatiekaarten nogal eens vochtig. Plastic omslagen, in de vorm van doorzichtige plastic zakken boden de oplossing. Regenkleding was onmisbaar. Tegen de muggen werd geen remedie gevonden. Er zaten er vele tienduizenden, natuurlijk altijd op de inventarisatietijden. Autan, Citronella noch Jungle-oil waren in staat ze tegen te houden. Soms suf geprikte inventarisators waren het gevolg. Hoe de kampeerders die enkele keren alleen in slaapzakken op de dijk liggend, het daar uit hebben gehouden, is ons een raadsel.

Bovenstaande ervaringen mogen dan wel op kommer en kwel lijken, ze waren het niet. Het inventariseren in zo'n oerwoudachtig gebied is een groot voorrecht en een aparte ervaring. Eenmaal werd de sfeer bijzonder goed getroffen. In de omgeving van de afvaartplek op het strand bij de Stichtse Brug dreunden de bongo's, die tijdens een nachtelijk feest met overgave werden bespeeld. Ons 'oerwoud' kwam even later.

Enkele resultaten

Alle moeite was niet tevergeefs. Wij troffen negenendertig verschillende soorten broedvogels aan met in totaal 786 territoria. Omgerekend is dat een dichtheid van 260 paren/10 ha; een zeer hoge dichtheid. De toptien werd aangevoerd door de Winterkoning met 136 paren, gevolgd door de Tuinfluiter met 108 paren. De Fitis met 98 paren en de Kleine Karekiet met 55 paren mochten er ook zijn. Van de stootvogels kwamen zowel Havik, Sperwer, Buizerd als Bruine Kiekendief op het eiland voor. De eerste holenbroeders hadden zich al gevestigd; natuurlijk Kool-, Pimpelmees en Matkop, maar ook Grote Bonte Specht, Holenduif en Boomkruiper. Het zal een boeiende ervaring worden om over een aantal jaren het eiland nog eens op broedvogels te inventariseren en na te gaan hoe de ontwikkeling van de broedvogelstand verder is voortgeschreden.

De vluchthaven van het eiland De Dode Hond met op de achtergrond de Stichtse Brug.
Foto: Dick A. Jonkers.

De moeilijk doordringbaar zompige delen van het eiland De Dode Hond.
Foto: Jaap Taapken.

■ D.A. Jonkers, Koggewagen 3, 1261 KA Blaricum.

LITTERATUUR:

Jonkers, D.A. (1993): Broedvogels van het eiland De Dode Hond in 1992. Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken, Hilversum. Uitgave 80, 63 bladzijden.